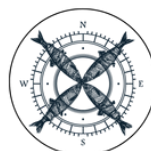
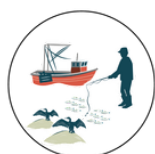

Åtgärdsprogram

Detta är en sammanställning av förslag till åtgärder vilka tagits fram inom arbetsgrupperna i EBHF Stockholms skärgård.

Denna sammanställning inleds med en förenklad tabell där de **röda** förslagen är tematiska inspel till nationell nivå medan de **gröna** är till lokal eller regional förvaltningsinstans. Förslagen delas sedan upp i åtgärder och presenteras mer utförligt längre fram i dokumentet.

Grupp 1	Grupp 2	Grupp 3	Grupp 4	Grupp 5
Naturskydd och fritidsbåtar	Regional fiskeförvaltning	Effektiv åtgärdsförankring	Kulturellt perspektivskifte	Fossilfri skärgårdstrafik
Minska påverkan från fritidsbåtlivet	Stärka regionalt och ekosystembaserat fiske	Skapa engagemang	Förstudie för en nationell representationsmekanism	Saknas nationella mål för att minska klimatpåverkan av skärgårdstrafiken
Stärka det marina områdesskyddet	Skydda rovfisk från predation av säl och skarv*	Lokala Workshops	Stärk samordning på regional och EU-nivå	
Lösa toafrågan	Stärka rovfiskbestånd	Etablera kunskapsnätverk	Utveckla en modell för konsulat för engagemang	
	Fiskefrämjande biotopvård	Identifiera hinder	Handledning för ekosystemrepresentation	
	Tillsyn av fiske			
	Kunskapsförsörjning fiske och ekosystem			

*Delvis i form av LST Stockholms svar på regeringsuppdrag "Analysera pågående åtgärder för att förebygga skada orsakad av säl och skarv", Nationella mål punkt 20 i 2025 års Regleringsbrev.

Grupp 1

Naturskydd och fritidsbåtar

Den här arbetsgruppen verkar för ett ökat skydd av vår unika skärgårdsnatur samt en hållbar utveckling av båtliv och besöksnäring i Stockholms skärgård. Vi vill ha en levande skärgård där alla arter som hör ekosystemet till frodas och trivs. Där boende och besökare har rätt kunskap och information för att kunna göra miljömedvetna val.

Åtgärderna är uppdelade i tre kategorier:

1.1	1.2	1.3
Minska påverkan från fritidsbåtlivet	Stärka det marina områdesskyddet	Lösa toafrågan
1.1.1 Miljösmarta mackar	1.2.1 Stötta arbetet med marint skydd	1.3.1 Etablering, skötsel och tömning av toaletter och tankar
1.1.2 Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar	1.2.2 Revidering av fågelskyddsområden	
1.1.3 Begränsa undervattensbuller	1.2.3 Informera om vikten och värdet av marint områdesskydd	
1.1.4 Miljöinformation i sjökort	1.2.4 Restaureringsåtgärder för att gynna sjöfågel	
1.1.5 Bojar och öglor för skonsam förtöjning		
1.1.6 Förbud mot tvåtaktsmotorer		
1.1.7 Förbud mot giftiga båtbottnfärger		
1.1.8 Inför ett fritidsbåtsregister		

1.1 Minska påverkan från fritidsbåtlivet

Mål: Ett fritidsbåtliv med mycket liten inverkan på skärgårdens ekologi, både vad gäller näringstillförsel, miljögifter och fysisk påverkan.

1.1.1 Miljösmarta mackar

Arbeta för att genom bidrag etablera minst tre pilotmackar på fastlandet i Stockholms skärgård som ska tillhandahålla HVO och alkylatbensin, vara säkra att använda och inte utgöra en miljörisk. Gärna också toatömning och möjlighet att tvätta båtbottnen.

1.1.2 Minskat klimatavtryck från fritidsbåtar

Stimulera båtbranschen att röra sig mot mindre bränsleförbrukning och bättre bränslen genom uppmuntran och morötter.

1.1.3 Begränsa undervattensbuller

Införa undervattensbuller-begränsningar på fritidsbåtar. Per båt, inte per område. Liknande som idag finns för buller i luften. Man ska kunna stänga av ekolod när det inte behövs.

1.1.4 Miljöinformation i sjökort

Ta fram dataunderlag på känsliga bottenmiljöer (åtminstone ålgräsängar) samt marina skyddade områden med regleringar för båttrafik och föra in dem i Sjöfartsverket digitala sjökort. Dataunderlaget ska också finnas tillgängligt för andra aktörer att använda. Regionalt fortsätta uppdatera områden med värdefull undervattensvegetation.

1.1.5 Bojar och öglor för skonsam förtöjning

Genom att identifiera var det finns behov placera och ansvara för fler fasta bojar, stenar och öglor i naturhamnar minskas ankringsskador på bottenarna och skador på träd i strandzonen. Man kan också styra båtar till områden med mindre känsliga bottenar.

1.1.6 Förbud mot tvåtaktsmotorer

Förbjud gamla två-taktsmotorer med förgasare och inför en skrotningpremie som kan användas för att köpa en elmotor. Genom att koppla förbudet med en skrotningpremie så bäddar man för att motorerna verkligen försvinner från marknaden och försäljning utomlands. Genom att knyta premien till elmotorförsäljning bäddar man för att motorerna inte ersätts av andra fossildrivna motorer och boostar samtidigt elmotor-marknaden.

1.1.7 Förbud mot giftiga båtbottnfärger

Förbjud användningen av giftiga båtbottnfärger. Förbudet kan begränsas men bör åtminstone täcka båtar under 6 m (ca 70% av alla båtar). Stöd havstulpanvarningen.

1.1.8 Inför ett fritidsbåtsregister

Införa ett obligatoriskt fritidsbåtsregister vilket möjliggör identifiering av fritidsbåtar. Utredda om dumpning av båtar kan vara ett miljöbrott.

1.2 Marint områdesskydd och fågelskydd

Idag finns det för få marina skyddade områden i Stockholms skärgård, särskilt i inner- och mellanskärgården. Vi behöver inrätta nya skyddade områden och revidera befintliga naturreservat som i dagsläget inte värnar de marina miljöerna. Det finns ett globalt mål om 30% skydd varav 1/3 ska vara strikt skyddade. Fågelskydden är ofta gamla och fyller inte längre sin funktion. Dessa behöver uppdateras men även andra naturrestaurerande åtgärder kan behövas.

1.2.1 Stötta arbetet med marint skydd

Både kommuner och Lst bör arbeta för att etablera fler formellt skyddade marina områden. Arbetet drivs delvis genom en nyetablerad Kommunsamverkan Marint Områdesskydd

1.2.2 Revidering av fågelskyddsområden

Lst bör göra en revidering av länets fågelskyddsområden, inklusive att identifiera nya skyddsvärda områden. Även födosöksområden och övervintringsområden bör inkluderas i identifieringen.

1.2.3 Informera om vikten och värdet av marint områdesskydd

Informera lokala makthavare, markägare och allmänheten om vikten och värdet av marint områdesskydd.

1.2.4 Restaureringsåtgärder för att gynna sjöfågel

Inte bara skydd utan också andra naturrestaurerande åtgärder kan behövas för att bevara och gynna sjöfågel i Stockholms skärgård. Det kan handla om förutsättningarna för att anlägga fler ejderhus i ytterskärgården och eller betning och röjning för att minska kråkfågel.

1.3 Toafrågan

Idag fungerar inte toatömningsystemet för båtar och utedass i skärgården tillräckligt väl vilket skapar frustration hos båtägare och övergödningsrisker i skärgårdsmiljön. Det kan också vara en potentiell risk för hälsan.

1.3.1 Etablering, skötsel och tömning av toaletter och tankar

Alla berörda kommuner ska ha fungerande mottagning och hantering av miljögodkända friluftslivstoaletter/dass och båtlatrinstationer och att hanteringen av dessa samordnas mellan kommuner och eventuellt andra aktörer.

Grupp 2

Regional fiskeförvaltning

Den här arbetsgruppen verkar för en hållbar och regional fiskeförvaltning, en ekosystembaserad fiskevårdsplan samt fiskefrämjande åtgärder.

Åtgärderna är uppdelade i sex kategorier:

2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6
Regionalt och ekosystembaserat fiske	Skydda rovfisk från predation av säl och skarv	Stärka rovfiskbestånd	Fiskefrämjande biotopvård	Tillsyn av fiske	Öka kunskap fiske och ekosystem
2.1.1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning	2.2.1 Samordna förvaltning av säl och skarv	2.3.1 Rätt skydd på rätt plats – fiskefredade områden	2.4.1 Biotopvård	2.5.1 Fiskevårdande tillsyn och engagemang	2.6.1 Medborgarforskning fiske
2.1.2 Inrätta ett fiskereglerat akksamhetsområde för Ålands hav	2.2.2 Stänga ute gråsäl	2.3.2 Tydlig och samlad information om fiskefredning	2.4.2 Utsättning av rovfisk – mer gädda		2.6.2 Påverkansarbete, kunskapsspridning om strömming
					2.6.3 Öka kunskapsinsamling om säl- och skarvpredation i grunda havsvikar

2.1 Regionalt och ekosystembaserat fiske

2.1.1 Verka för en regionaliserad svensk fiskeriförvaltning

För att minska påverkan från storskaligt fiske och istället främja ett regionalt anpassat fiske med ökat lokalt inflytande krävs ett systemskifte. Beslut om fiskeförvaltning bör fattas på rätt nivå, med större hänsyn till regionala förutsättningar.

Kustekosystemen är sårbara för de stora och koncentrerade uttag som följer av storskaligt fiske. Arbetet bör därför bedrivas i ett långsiktigt, minst tioårigt perspektiv, där fokus ligger på att förändra kvotfördelningen av pelagisk fisk, genomföra fiskefrämjande åtgärder, ompröva tillämpningen av MSY-målet samt verka för lägre uttag och införande av återhämtningsmål för fiskbestånd. Möjligheten till regionala fiskelicenser och kvoter bör utvecklas.

Utflyttningen av trålgränsen från 4 till 12 sjömil har visat sig vara en effektiv åtgärd för att stärka strömmingsbestånden längs Svealandskusten och bör permanentas. Samtidigt behöver förutsättningarna för ett regionalt fiske stärkas, bland annat genom anpassning av fiskemetoder, flottans struktur och fartygsstorlek. Detta kräver en utvecklad regional livsmedelskedja samt investeringar i infrastruktur och landningsmöjligheter anpassade till det småskaliga fisket.

Livsmedelsberedskap bör definieras som livskraftiga fiskbestånd, regional tillgång till fisk och fungerande ekosystem. Politiken bör därför inte enbart utgå från landningsvolym, utan även beakta hur, var och till vad fisken används. Det regionala självförsörjningsbehovet, exempelvis i Mälardalen, bör ges ökad betydelse.

Samverkan med andra regioner, såsom Simrishamn och Marint centrum samt inom EBHF-nätverk, är central för erfarenhetsutbyte och utveckling av regionalt anpassade lösningar. Arbetet bör präglas av ett lärande förhållningssätt där historiska erfarenheter tas tillvara samtidigt som nya, flexibla lösningar utvecklas. Fokus bör ligga på en tydlig riktning snarare än på alltför detaljerade mål, för att möjliggöra anpassning över tid.

2.1.2 Inrätta ett fiskereglerat aktsamhetsområde för Ålands hav

Ålands hav och dess skärgårdar är ett unikt ekosystem, men också en resurs med stor potential för regional livsmedelsförsörjning. I dag förvaltas detta havsområde med kortsiktiga och centraliserade beslut som inte tar hänsyn till lokala ekosystem, beståndens status eller regionala behov. Resultatet är utarmade ekosystem, småväxta fiskar och en obalans i både havsmiljö och samhällsekonomi.

Vi föreslår att Ålands hav blir ett aktsamhetsområde med en subregional fiskeriförvaltning – där rätt beslut fattas på regional nivå, kopplade till EU:s havsmiljödirektiv (MSFD) och där fiskbestånden förvaltas utifrån ekosystemens naturliga strukturer. Det innebär också ett nytt ICES-delområde, anpassat till verkliga förhållanden i både miljö och samhälle.

Målet är att skapa ett hållbart, adaptivt och småskaligt fiske som gynnar regional självförsörjning, bevarar känsliga bestånd som Ålandstorsken, skyddar betesfisk mot industriellt överfiske och återställer naturliga fisk- och fiskesamhällen. Det pelagiska, högintensiva industrifisket bör inte vara tillåtet i detta område. I stället vill vi bygga upp en hållbar livsmedelsstruktur med fungerande hamnar, logistik och beredningsindustri – där fisket får vara en långsiktig del av kustsamhällenas framtid.

Det kräver politisk förankring, platsspecifik forskning och kunskap och rymligare regionala mandat – men framför allt en förvaltning som utgår från havsområdets unika betingelser. En ekosystembaserad anda styr riktningen, där relationer, resurser och ansvar hänger ihop.

2.2 Skydda rovfisk från predation av säl och skarv

2.2.1 Samordna förvaltning av säl och skarv

Samordna den regionala förvaltningen av fiskätande predatorer (säl och skarv) genom en effektiv, etisk och välkoordinerad licens- och skydds jakt i samverkan mellan Stockholms stad och Länsstyrelsen.

Förvaltningen behöver bedrivas utifrån ett ekosystemperspektiv där även industrifiskets påverkan på näringsväven beaktas. Särskild hänsyn bör tas till områden där sälens och skarvens predation riskerar att motverka återhämtning av lokala rovfiskbestånd, framför allt i grunda kustvikar och viktiga lek- och uppväxtområden för gädda och abborre. Det tvärsaktöriella samarbetet inom Tvärforum för säl och skarv är centralt för att samla aktörer från förvaltning, forskning och nyttjandeintressen. I linje med Länsstyrelsens redovisning av regeringsuppdraget “Analysera pågående åtgärder för att förebygga skada orsakad av säl och skarv” (regleringsbrev 2025, nationellt mål 20) framhålls behovet av ökad samordning, bättre uppföljning av åtgärdernas effekter samt utveckling av adaptiv förvaltning baserad på löpande kunskapsåterföring.

Underlaget visar att nuvarande åtgärder ofta är fragmenterade och att det finns begränsad systematisk uppföljning av effekter på fiskbestånd och ekosystem. Detta motiverar utveckling av gemensamma indikatorer och standardiserade uppföljningsmetoder.

Föreslagna indikatorer och uppföljning bör inkludera:

- förändringar i täthet och biomassa av rovfisk (gädda, abborre) i försöksområden
- förekomst och aktivitet av säl och skarv (räkning, GPS-data, kolonistorlek)
- förändringar i fiskrekrytering (yngel- och årsyngelindex)
- skillnader mellan skyddade/åtgärdade och referensområden (före–efter-design)
- förändringar i trofisk struktur och indikatorarter i kustnära ekosystem

Åtgärder bör genomföras geografiskt prioriterat, där områden med dokumenterad rekryteringsvikt eller högt predatortryck ges företräde. Resultaten bör följas upp i fleråriga serier för att särskilja kortsiktiga effekter från långsiktiga ekologiska förändringar.

2.2.2 Utestängningsåtgärder mot gråsäl

Utestängning av gråsäl från viktiga lek- och uppväxtområden för rovfisk genom installation av sälsäkra nät, barriärer eller användning av sälskrämmor. Syftet är att skapa skyddade zoner i grunda kustvikar där rovfisk som gädda och abborre har sin reproduktion och tidiga uppväxt.

Sälsäkra nät kan utformas som förstärkta finmaskiga konstruktioner i exempelvis HDPE-material, förankrade så att de hindrar intrång av säl men samtidigt tillåter vattenutbyte och passage för mindre organismer. Sälskrämmor kan användas som ett komplement, till exempel akustiska system (AHD) eller andra störande signaler som minskar sälens benägenhet att vistas i området.

Åtgärden bygger på erfarenheter från genomförda försök i Stockholms skärgård där avskilda vikar har visat tydliga förändringar i fisksamhällets struktur. I dessa områden har man observerat ökad förekomst av rovfisk samt förbättrad rekrytering jämfört med öppna referensområden. Resultaten indikerar att minskat predationstryck kan ge snabb respons i kustnära ekosystem.

Forskning från bland annat SLU och Havs- och vattenmyndigheten visar att gråsäl kan ha betydande lokal påverkan på fiskbestånd, både genom direkt predation och genom att påverka fiskens beteende och habitatval. Rovfisk tenderar att undvika områden med hög sälaktivitet, vilket kan leda till minskad ekologisk funktion i viktiga kustmiljöer. Åtgärden bör därför ses som en adaptiv förvaltningsåtgärd där effekter skiljer sig mellan lokaler beroende på vikarstorlek, hydrografi och predatortryck. Utestängning kan i vissa fall även bidra till att tydliggöra ekologiska samband genom jämförelser mellan skyddade och oskyddade områden.

Uppföljning bör omfatta förändringar i täthet och storleksstruktur hos rovfisk, sälaktivitet inom och utanför exkluderade områden samt skillnader i rekrytering mellan behandlade och referensområden. På längre sikt bör även effekter på trofisk struktur och ekosystemfunktion i kustzonen utvärderas.

2.3 Stärka rovfiskbestånd i Stockholms skärgård

2.3.1 Fiskefredade områden

I dagsläget finns 62 fiskefredade områden för lekande fisk i Stockholms län. Fredningarna varierar i omfattning från säsongsvisa skydd under vår eller höst till vissa områden med helårsfredning. Syftet är att skydda viktiga lek- och uppväxtmiljöer för kustnära fiskarter, särskilt rovfisk som gädda och abborre.

Arbetet med fiskefredade områden följs kontinuerligt upp genom provfisken och ekologisk övervakning, bland annat inom ramen för ReFisk-relaterade undersökningar. Dessa uppföljningar visar att fredade områden ofta leder till en tydlig lokal återhämtning av rovfiskbestånd, både i form av ökad täthet, förbättrad storleksstruktur och högre andel äldre individer jämfört med referensområden utan fredning.

Resultat från provfisken indikerar att fiskefredning kan ge relativt snabba effekter i kustekosystem där rekryteringsmöjligheter finns kvar, särskilt i grunda vikar med god habitatkvalitet. Effekterna varierar dock mellan områden beroende på habitat, predationstryck och graden av extern påverkan, vilket gör kontinuerlig uppföljning avgörande.

Fiskefredade områden fungerar även som viktiga referens- och jämförelseområden för att utvärdera andra förvaltningsåtgärder inom kustzonen. De bidrar till ökad kunskap om hur lokala fiskbestånd svarar på minskat fisketryck och hur snabbt ekosystemen kan återhämta sig när reproduktion och uppväxt får ske ostört.

2.3.2 Tydlig och samlad information om fiskefredning

Sedan tidigare har EBHF tillsammans med Skippo fört in miljöinformation i digitala sjökort, så att båtförare kan ta extra hänsyn till känsliga bottenar. Åtgärden bygger vidare på detta arbete genom att även inkludera fiskefredade områden i digitala sjökort. Utöver detta pågår ett arbete om hur informationen om dessa områden kan göras mer tillgänglig på webbplatsen svenskafiskeregler.se.

2.4 Fiskefrämjande biotopvård

2.4.1 Biotopvård i våtmarker/ vandringsvägar/ kustnära sjöar/ mader

Identifiera och genomföra biotopvård i lekvikar, uppväxt- och födosöksområden samt etablera våtmarker och öppna upp till kustnära sjöar och marer för att öka rovfiskproduktion.

Exempel på åtgärdsarbeten:

- Restaurering av tillgänglighet/konnektivitet till och mellan laguner och marer
- Anläggning och restaurering av kustnära våtmarker
- Tillförsel av leksubstrat samt strukturer för att skapa heterogenitet
- Skapa fria vandringsvägar och restaurera kustmynnande vattendrag

2.4.2 Utsättning av rovfisk – mer gädda

Utveckla uppodlings- och utsättningsmetoder för gädda och abborre med hänsyn till lokala bestånd och behov. Utvärdering av direkt utsättning av rom och av yngel av olika storlekar.

Gäddbestånden i Stockholms skärgård har minskat kraftigt, särskilt i ytterskärgården där arten i stort sett försvunnit. Orsakerna är dels förstörda lek- och uppväxtmiljöer i kustzonen, dels storskaliga förändringar i Östersjön, där ökningen av storspigg kraftigt försämrar rekryteringen. Avsaknaden av rovfisk har även negativa effekter på ekosystemet, bland annat genom ökad algpåväxt.

Tidigare forskning visar att gäddproduktion inte begränsas av mängden rom utan av uppväxtförhållanden. Samtidigt är naturlig återetablering i ytterskärgården osannolik på grund av stora avstånd till fungerande lekmiljöer. Försök med utsättningar sedan 2014 har visat att återintroduktion är möjlig, men att metoderna hittills varit kostsamma och ineffektiva.

Inför 2025–2029 föreslås därför en mer riktad strategi där större gäddungar (minst 6–10 cm) sätts ut, eftersom små yngel har mycket låg överlevnad. Målet är att årligen producera och sätta ut 10 000–20 000 individer baserat på genetiskt lämpligt avelsmaterial. Produktionen föreslås ske i särskilt anlagda våtmarker, vilket ger högre överlevnad, bättre kontroll och lägre kostnader. Åtgärden bedöms kunna bidra till återetablering av gädda och därmed förbättra balansen i kustekosystemet.

2.5 Tillsyn av fiske

2.5.1 Fiskevårdande tillsyn (säl och skarv inkluderat) och ge plats åt lokalt engagemang

Samordning med ökade möjligheter för engagerad allmänhet att vara delaktiga i tillsyn och uppföljning. Länsstyrelsen Stockholm samordnar fisketillsynen i Region Ost (Östergötland till Uppsala samt länen runt Mälaren och Hjälmarén).

2.6 Kunskapsförsörjning fiske och ekosystem

2.6.1 Medborgarforskning fiske

Samordning och process för att tillvarata engagerade personers observationer kring trender i fisksamhället, dels genom rapportering och avstämning, bland annat genom aktivt deltagande i provtagning med mer geografiskt och tidsmässigt spridda provfisken med kustöversiktsnät som komplement till dagens provfisken.

2.6.2 Påverkansarbete, kunskapsspridning

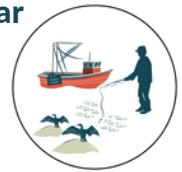
Nyttja regional expertis för att påverka och utveckla förvaltningen av kommersiella fiskarter i Östersjön, med särskilt fokus på strömming som nyckelart i ekosystemet. Samverkan ska stärkas mellan beslutsfattare, fiske, forskning och civilsamhälle genom kunskapsutbyte mellan regioner och länder.

Åtgärden bygger på hydroakustiska undersökningar av strömming och skarpsill längs Svealandskusten 2021 och 2025 (SLU/Lst Stockholm), vilka visar betydande rumsliga variationer i kustnära förekomst och biomassa och en tydlig koppling till fisketryck. Tillsammans med SLU:s långsiktiga data framträder en bild av förändrad storleksstruktur och minskad andel större strömming i delar av Östersjön.

Kunskapen ska spridas och omsättas i förvaltningen genom samverkansplattformar och dialog, med fokus på sambandet mellan storskaligt fiske, bestandsstruktur och effekter i kustekosystemet.

2.6.3 Öka kunskapsinsamling om gråsäl- och skarvpredation i grunda havsvikar

Åtgärden syftar till att stärka kunskapsunderlaget kring hur predation från gråsäl och storskarv påverkar kustnära fisksamhällen och ekosystem. Detta kan ske genom riktade för- och efterstudier i områden där predatortrycket minskas, exempelvis genom utestängning, bortskrämning eller skyddsjakt. Fokus bör ligga på förändringar i bestånd av rovfisk som gädda och abborre samt på ekosystemeffekter i grunda vikar.

Bakgrunden är att både säl och skarv har ökat kraftigt i antal, samtidigt som många kustbestånd av fisk inte återhämtar sig trots fiskeregleringar. Regeringen har därför initierat flera uppdrag till myndigheter och forskning för att integrera förvaltningen av dessa predatorer i havsmiljöarbetet, inklusive ökad jakt och utveckling av åtgärder för att minska deras påverkan. Parallellt har uppdrag getts till bland annat SLU, Naturvårdsverket och Formas att vetenskapligt utvärdera om minskad predation kan bidra till återhämtning av fiskbestånd.

Forskningen visar att säl och skarv är naturliga toppredatorer, men att deras predation i lokalt påverkade kustekosystem kan försvåra återhämtning av redan svaga bestånd. Samtidigt är effekterna komplexa och varierar mellan områden, vilket motiverar kontrollerade studier i fält.

Genom systematiska före- och efterundersökningar kan åtgärden bidra med avgörande kunskap om i vilken utsträckning riktad predatorförvaltning påverkar fiskbestånd och ekologisk status i grunda havsvikar, och därmed ge underlag för en mer adaptiv och ekosystembaserad kustförvaltning.

Grupp 3

Effektiv åtgärdsförankring

Våra kustnära landskap och avrinningsområden kännetecknas av grunda akvatiska miljöer sårbara för mänsklig påverkan som exempelvis grunda vikar. Behovet av åtgärder som syftar till att stödja och restaurera naturens inneboende ekosystem och att begränsa de negativa konsekvenserna av olika former av miljöpåverkan är stort, men inte alltid helt lätta att få till. Antalet intressenter är ofta stort och förutsätter en effektiv samordning på lokal nivå mellan statliga regelverk och krav, regionala myndigheter, kommunala beslutsfattare, enskilda markägare, ett närvarande lokalt närings- och föreningsliv och en intresserad allmänhet.

Gruppen vill utveckla strategier och processer för att effektivt få tillstånd uppföljningsbara och ekosystemstödjande åtgärder på lokal nivå som samtidigt engagerar och folkbildar om naturvård och ekosystemtjänster. Vi vill skapa förutsättningar för naturvårdshjältar att stiga fram och samtidigt utforska möjligheterna till näringslivsutveckling, så kallad blue growth, som en konsekvens av eller del av åtgärderna.

Målbilden är att stärka lokalt engagemang genom att gå från enkelriktad informationsspridning till interaktiva arbetssätt där dialog och delaktighet står i centrum. Genom att lyfta goda exempel och positiva trender vill vi bidra till att flytta perspektivet från uppgivenhet till möjligheter och handlingskraft.

3.1 Skapa engagemang

Vi vill integrera fler än expertsamhället i att identifiera problem och utmaningar i åtgärdsarbetet.

- Identifiera "nya" målgrupper: dykare, sportfiskare, markägare.
- Pedagogiska satsningar: Skolbäcken, sätta åtgärder i sitt hela sammanhang (effektområde).
- Testa olika samverkansformer: vattenråd, lokala åtgärdsprogram, samfälligheter, politiker.
- Djupintervjua intressanta personer.
- Lyfta goda exempel och införa testbäddar (typ Initiativ Utö).

1.2 Lokala workshops

Visa på möjligheter och fånga upp lokalt intresse genom att ordna inspirerande workshops eller fältvandringar:

- "Naturvårdsrevisioner" hos stora markägare?
- Bjud in till workshops på olika teman eller i olika geografiska områden (1 st genomförd).
- Ta fram en rapport som visar erfarenheterna från workshopparna (pågår).

3.3 Etablera kunskapsnätverk

Skapa ett nätverk av personer och organisationer som kan stötta i tidiga skeden av åtgärdsplanering samt visa relevanta referensprojekt.

- Vad är en bra åtgärd?
- Det goda exemplet.
- Vad är rätt målbild för en "restaurering"?
- Hur bäst stötta lokala åtgärdssamordnare?
- Hur har utvecklingen sett ut (medborgarforskning från dykare, fiskare, markägare ...)?
- Hur hantera intressekonflikter?

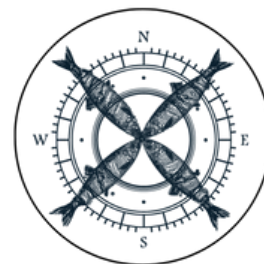
3.4 Identifiera hinder

Vilka flaskhalsar finns i åtgärdsarbetet? Vissa kan vara enkla att åtgärda eller undvika, medan andra är mer komplexa och inte kan lösas på lokal nivå utan måste signaleras uppåt i systemet.

- Vem får söka medel och för vad?
- Länsstyrelsen inrättar ett åtgärdssekretariat som samlar kunskap kring finansiering m.m.
- Hur betalas medel ut – krav på medfinansiering, markintrångsersättning?
- Hur visa på bredden av problem och utmaningar som kan lösas med detta arbetssätt?
- Hur samordnat och effektivt kommunicera problem "uppåt", exempelvis mot HaV?
- Juridik (vattenverksamhet, markavvattning, MKN, förordningar ...).
- Intressekonflikter: utvärdera åtgärder och avliva myter.
- Kvalitativt följa upp ett antal typ-projekt för att visa på effekter o.s.v.

Grupp 4

Kulturellt perspektivskifte

Arbetsgruppen arbetar för att skapa institutionellt utrymme för representation av Östersjön som ett levande subjekt med egna rättigheter, behov och intressen. Syftet är att stärka efterlevnaden av havsmiljödirektivet genom principer om ekologisk integritet och deltagande förvaltning.

Genom att inkludera mer-än-mänskliga röster i beslutsfattande vill vi öka legitimiteten i havsförvaltningen och förståelsen av Östersjön som ett sammanhängande ekosystem. På lång sikt strävar vi efter välmående samhällen och ekosystem i hela avrinningsområdet. Vår vision är en kulturell och institutionell omställning där människor ses som en del av en levande helhet.

4.1 Förstudie för en nationell representationsmekanism

Ett sätt att införa rättighetsbaserad förvaltning skulle vara genom ett "Östersjöombud" eller en representationsenhet inom Havs- och vattenmyndigheten, med mandat att exempelvis granska politik och åtgärdsprogram ur ett ekologiskt integritetsperspektiv, oberoende av resursperspektivet. Östersjöombudet kan avge rådgivande yttranden, underlätta dialoger med intressenter och lämna rapporter till HELCOM och EU-kommissionen. En förstudie för en sådan representationsmekanism skulle kunna undersöka möjligheter att skapa utrymme för havets röst(er) inom existerande ramverk samt erfarenheter från de exempel som ligger i framkant; hur t ex Whanganuifloden i Nya Zeeland, Atratofloden i Colombia och Mar Menor i Spanien har byggt upp sina strukturer och institutioner för representation.

4.2 Stärk samordning på regional och EU-nivå

Östersjön är en angelägenhet för flera länder och frågan om naturens rättigheter diskuteras redan övergripande på EU-nivå. Här kan Sverige ta ett ledarskap genom att exempelvis föreslå att nästa översyn av BSAP inom HELCOM inkluderar en pilot för en "Baltic Sea Representation Mechanism". Ytterligare en möjlighet är att initiera ett "Baltic Sea Representation Forum" inom ramen för EU:s strategi för Östersjöregionen, för att utveckla gemensamma former och metodik för ekologisk representation med olika aktörer.

4.3 Utveckla en modell för konsulat för lokalt/regionalt engagemang

I Östersjöns avrinningsområde finns en mängd aktörer som på olika sätt arbetar för ett välmående hav; antingen direkt eller indirekt genom att utveckla regenerativa metoder på olika områden. Genom att skapa en gemensam utgångspunkt i rättighetsbaserad representation kan dessa initiativ få en större hävstångskraft. Existerande organisationer och verksamheter kan ta på sig rollen att föra Östersjöns talan i olika sammanhang, och nya konsulat kan etableras. Dessa kan utveckla praktiker för representation samt sprida kännedom om naturens rättigheter i allmänhet och havsrättigheter i synnerhet.

4.4 Utveckla en handledning för ekosystemrepresentation

Havet börjar i bergen, inte vid stranden; god miljöstatus i Östersjön förutsätter en ekosystembaserad förvaltning inom hela avrinningsområdet. Underlätta deltagande på lokal/regional nivå genom en handledning för representation av naturen som subjekt inom exempelvis Vattendirektivets vattenråd. Här kan man också bygga på erfarenheter av representation inom exempelvis näringslivet och andra organisationer.

Grupp 5

Fossilfri skärgårdstrafik

Arbetsgruppen verkar för att öka kunskapen om och förutsättningar för en fossilfri skärgårdstrafik och en renare skärgård.

5.1 Saknas nationella mål för att minska klimatpåverkan av skärgårdstrafiken

Det saknas i dagsläget nationellt specifika mål för att minska klimatpåverkan från skärgårdstrafiken. Detta innebär att utsläppsreduktioner och omställning till mer hållbara transportlösningar i stor utsträckning hanteras genom generella klimat- och transportpolitiska mål, snarare än genom riktade styrmedel för skärgårdens särskilda förutsättningar. Skärgårdstrafiken har dock en betydande klimatpåverkan och är samtidigt avgörande för boende, service och näringsliv i kust- och öområden. Avsaknaden av tydliga mål försvårar långsiktig planering, investeringar i fossilfria fartyg och utveckling av mer energieffektiva trafiksystem anpassade till lokala behov.

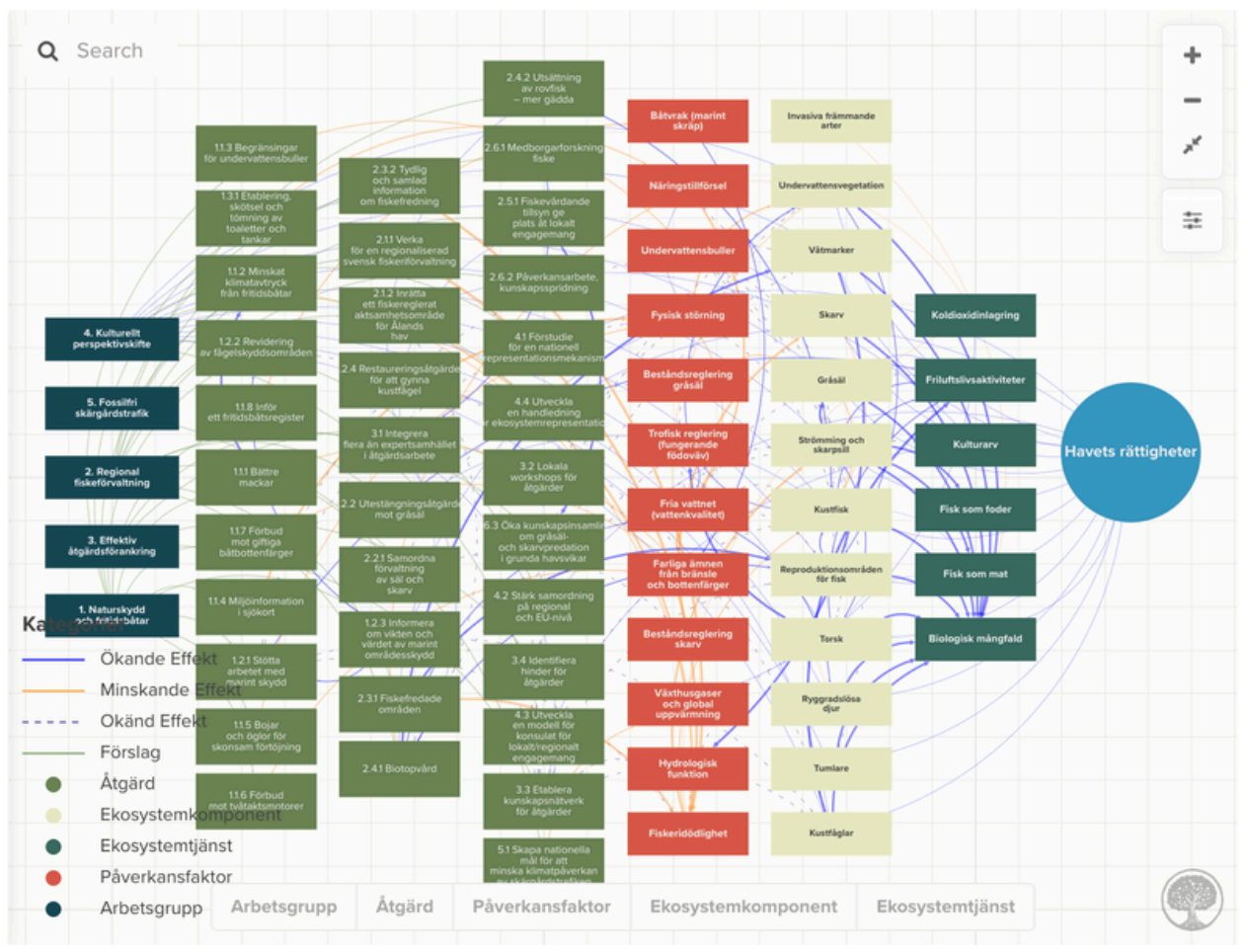
Modellering

Åtgärderna har tagits fram av arbetsgrupperna och sedan bearbetats i en större helgrupp på Aktörsforum för att skapa en översikt av hur olika åtgärder och faktorer samverkar och kan påverka varandra.

Detta har sedan behandlats av forskare på Stockholms Universitets Östersjöcentrum som tagit fram den data som modellen bygger på.

Modellen kan användas som grund för att utveckla miljötåtgärder i Stockholms skärgård och visar också att åtgärder för en art ibland kan skapa målkonflikter. Den är samtidigt en förenklad bild av ett komplext ekosystem och ska inte läsas som en direkt spegling av verkligheten.

Klicka här för att komma vidare till vår [interaktiva modell](#).

Har du frågor?

Har du några tankar om vårt arbete eller vill du veta mer?

Gå in på vår hemsida www.ebhf.se eller kontakta verksamhetsledare Gustaf Almqvist på gustaf.almqvist@lansstyrelsen.se.

